

2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Ο θεσμός της ειδικής αγωγής αποτελεί έναν κλάδο του θεσμού της αγωγής και λειτουργεί με την ίδια «λογική» και διαδικασίες, στοχεύοντας στην κοινωνική βελτίωση συνολικά της θέσης του Ατόμου με Ειδικές Ανάγκες (ΑμΕΑ).

Ο Ι. Ν. Παρασκευόπουλος⁵¹ την ορίζει:

« Ειδική Αγωγή είναι ο κλάδος της Παιδαγωγικής Επιστήμης που ασχολείται με τα παιδαγωγικά και διδακτικά προβλήματα των αποκλινόντων παιδιών ».

Κατά την Ρόζα Ιμβριώτη⁵² η ειδική αγωγή, σύμφωνα με την επικρατούσα κατά την εποχή εκείνη άποψη περί θεραπευτικής αγωγής, ορίζεται ως εξής:

« Η επιστήμη που φροντίζει για τη μόρφωση, διδασκαλία και πρόνοια όλων των παιδιών που η σωματική και ψυχική τους εξέλιξη εμποδίζεται αδιάκοπα από παράγοντες ατομικούς και κοινωνικούς».

Ο Κωνσταντίνος Καλαντζής⁵³ την ορίζει ως εξής:

«Η ειδική αγωγή είναι ένας νέος επιστημονικός κλάδος που με ειδικά μέσα και μεθόδους διδασκαλίας και διαπαιδαγωγήσεως, προσπαθεί να ολοκληρώσει, να αναπληρώσει, να μεθωριμάσει ή να εναρμονίσει, μέσα στα όρια της μορφής και του βαθμού των εξελικτικών δυνατοτήτων, την καθυστερημένη ή διαταραγμένη προσωπικότητα των μειονεκτούντων παιδιών και να τα εξοπλίσει με γνώσεις και δεξιότητες ώστε να γίνουν ικανά, ανάλογα με τις δυνάμεις τους, να ενταχθούν στο κοινωνικό σύνολο και να νιώθουν ευτυχισμένα».

⁵¹. Παρασκευόπουλος. Ι. Ν. (1979), «Νοητική Καθυστέρηση», Αθήνα, Ιδίου

⁵². Ιμβριώτη. Ρ. (1939), «Ανώμαλα και καθυστερημένα παιδιά. Πρώτος χρόνος του προτύπου ειδικού σχολείου Αθηνών», Ελληνική Εκδοτική Εταιρία Α.Ε., Αθήνα, σ.7

⁵³. Καλαντζής. Κ. (1985), «Διδακτική των ειδικών σχολείων για νοητικά και καθυστερημένα παιδιά», Καραβίας - Ρουσσόπουλος, Αθήνα, σ.22

Για να προσδιορίσει κανείς τις περιόδους εξέλιξης στα θέματα της αγωγής των ΑμΕΑ, πρέπει να περάσει υποχρεωτικά μέσα από την κοινωνική προσέγγιση του θέματος. Κατάληξη της διαδικασίας θα είναι η προσέγγιση της επιχειρούμενης αγωγής σε συγκεκριμένο χώρο, από ειδικούς επαγγελματίες και με την χρήση ειδικών μεθόδων και οργάνων. Ο τρόπος της κοινωνικής αποδοχής της αναπηρίας και οι διαμορφωμένες στάσεις έναντι των ΑμΕΑ είναι ο ουσιαστικός παράγοντας του καθορισμού και του τρόπου αγωγής των ατόμων αυτών. Το γεγονός αυτό άπτεται των πολιτικών, οικονομικών και πολιτισμικών δομών της κοινωνίας στην οποία αναφερόμαστε, κατά την χρονική περίοδο την οποία εξετάζουμε.

Χρησιμοποιώντας λοιπόν, ως βασικές παραμέτρους το χρόνο, τις πολιτικές, πολιτισμικές και οικονομικές συνθήκες που επικρατούσαν, θεωρούμε ότι οι κύριες εξελικτικές περίοδοι της ειδικής αγωγής⁵⁴ είναι αυτές που παρουσιάζονται στον ΠΙΝΑΚΑ 2.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

I. Προϊστορική Περίοδος	Ανυπαρξία γραπτών δεδομένων. Πληροφορίες από ευρήματα.
II. Ιστορική Περίοδος	Ύπαρξη γραπτών δεδομένων. Έμμεσες Άμεσες Πληροφορίες. Βιβλιογραφία Έρευνες.

Κατά την περίοδο (I) οι υφιστάμενες συνθήκες οδηγούσαν τις κοινωνίες στην εξεύρεση διάφορων τρόπων γι' απομάκρυνση του αναπήρου ατόμου, γιατί αποτελούσε εμπόδιο στις δραστηριότητές τους. Όλοι οι τρόποι είχαν ως απόληξη, γενικά, την άμεση ή έμμεση φυσική εξόντωση του ατόμου και την «απελευθέρωση» του συνόλου. Γενικά, κατά την περίοδο αυτή τα άτομα που γεννιούνταν με αναπηρίες αλλά και αυτά που γίνονταν ανάπηρα, λόγω κάποιου συμβάντος κατά τη διάρκεια της ζωής τους, ήταν καταδικασμένα σε θάνατο.

Ο νομαδικός χαρακτήρας των ομάδων και των φυλών και η σημαντικότητα της τροφής για την επιβίωση σε συνάρτηση με την

⁵⁴. Τσιναρέλης. Σ. Γ. (1997), «Εισαγωγή στην εκπαίδευση των παιδιών με προβλήματα ακοής», Μ.Δ.Δ.Ε., Αθήνα

ικανότητα για εύκολη μετακίνηση των ατόμων και τη νοητική ικανότητα που απαιτούσαν οι δραστηριότητες της καθημερινής ζωής (κυνήγι, ψάρεμα, κτηνοτροφία, άμυνα σε περίπτωση εχθρικής επίθεσης), οδήγησε τα υπόλοιπα μέλη στην εξεύρεση τρόπων εξόντωσης. Οι τρόποι αυτοί ήταν κυρίως η εκτέλεση, η εγκατάλειψη ή η προσφορά τους ως θυσία για εξευμενισμό.

Η ιστορική περίοδος (II) της ειδικής αγωγής⁵⁵, η οποία φτάνει μέχρι σήμερα, θα μπορούσε να διαιρεθεί στις εξής επί μέρους περιόδους, όπως φαίνεται στον ΠΙΝΑΚΑ 3.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΧΡΟΝΟΣ	ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ – ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ	ΜΟΡΦΗ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
1 ^η	-8 ^{ος} π.χ.αι	Ανατολικές Δεσποτείες – Ομηρική Περίοδος	Ανυπαρξία Ειδικής Μέριμνας για την Αγωγή των Μειονεκτούντων και Αναπήρων
2 ^η	8 ^{ος} π.χ-4 ^{ος} π.χ	Αρχαιοελληνικές Κοινωνίες- Πόλεις Κράτη - Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία	
3 ^η	4 ^{ος} π.χ - 1453	Βυζαντινή Αυτοκρατορία- Ισλαμικός Κόσμος	
	4 ^{ος} π.χ - 16 ^{ος} μ.χ	Μεσαιώνας – Προκαπιταλιστική Περίοδος	
4 ^η	16 ^{ος} - 1920	Γαλλική-Επανάσταση- Βιομηχανική Επανάσταση- Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος	Προεπιστημονική Ειδική Αγωγή
5 ^η	1920 - 1950	Μεσοπόλεμος - Οικονομική Κρίση Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος	Επιστημονική Ειδική Αγωγή - Ένταξη
6 ^η	1950-Σήμερα	Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων- Διακήρυξη Αναπήρων Ατόμων	

Η παιδεία αποτέλεσε κεντρικό σημείο της ιδεολογίας της αθηναϊκής πολιτείας και η δια βίου αγωγή το μέσο για την δημιουργία του «καλού καγαθού» πολίτη, που ήταν και ο πυρήνας λειτουργίας

⁵⁵. Τσιναρέλης. Γ. (1997), ό.π.

αυτής της πολιτείας. Κατά τον Διογένη τον Λαέρτιο ο Αριστοτέλης είχε καθορίσει δογματικά:

«δεν παιδεύει, φύσεως, μαθήσεως, ασκήσεως».

Αυτοί οι άξονες αφορούσαν όλους εκείνους και ειδικά τα παιδιά που δεν είχαν ειδικές ανάγκες. Για τα ΑμΕΑ, λόγω της **φύσεως**, ουδεμία απ' ευθείας μνεία γίνεται. Γνωρίζουμε ότι τα άτομα αυτά αποτελούσαν σε μεγάλο ποσοστό έναν πληθυσμό ζητιάνων και πενήτων.

Ο Αριστοτέλης⁵⁶ μάλιστα για να προλάβει τη δημιουργία μιας τάξης πενήτων, δεν βλέπει τίποτε καλύτερο από το να επιτραπεί με νόμο **η έκτρωση και η έκθεση των παιδιών**.

Η επικράτηση του χριστιανισμού και η διαίρεση της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας σε δυτική και ανατολική, η διάλυση της δυτικής ρωμαϊκής αυτοκρατορίας και η μετεξέλιξη της ανατολικής σε μια ουσιαστικά ελληνική αυτοκρατορία επέφερε μια διαφοροποίηση στην προσέγγιση των προβλημάτων των ΑμΕΑ, κάτω από την επίδραση της διαφορετικής κυρίαρχης ιδεολογίας και της κρατικής αγωγής.

Η ανυπαρξία κρατικής οργάνωσης κατά τη μεσαιωνική περίοδο στη δυτική Ευρώπη και οι συνεχείς συγκρούσεις των φεουδαρχών, εκτός των άλλων, οδήγησαν και στην πλήρη αδιαφορία για τα ανάπηρα άτομα. Αρχικά θεωρούνταν άτομα αμαρτωλά και καταραμένα, δαιμονισμένα και υφίσταντο από τους κατά καιρούς θεραπευτές, γιατρούς, μάγους και ιεροεξεταστές τα πάνδεινα. Στην καλύτερη περίπτωση γίνονταν ζητιάνοι, αξιοπερίεργα όντα περιφερόμενων θιάσων ή τρόφιμοι μοναστηριών. Μόνο μετά την κρίση της φεουδαρχικής κοινωνίας (τον 14ο και 15ο αιώνα) και την ίδρυση των πρώτων επί εθνικών βάσεων κρατών, που συμπίπτει χρονικά με την επιβολή της απολυταρχίας και την επικράτηση των αστικών δυνάμεων, σηματοδοτείται και μια αλλαγή των στάσεων έναντι των ανάπηρων ατόμων. Η επικρατούσα τάση, κυρίως υπό την επίδραση του σχολαστικισμού και του θεοκρατισμού του Thomas Aquinatus (1225 - 1274), που επηρέασε όλο το δυτικό κόσμο, ήταν ο εγκλεισμός τους σε άσυλα και ιδρύματα, ώστε να μη ζητιανεύουν στους δρόμους.

⁵⁶. Ξενοφών, « Απομνημονεύματα », III, 7, 5-6

Στη βυζαντινή αυτοκρατορία, κυρίως κάτω από την επίδραση του χριστιανισμού, όπως αυτός εκφραζόταν από τα κείμενα των πατέρων της εκκλησίας και εμπεδωνόταν μέσα στη νομοθεσία, εκδηλώνεται μια τάση περίθαλψης και παροχών υπό μορφή φιλανθρωπίας. Προσφέρεται, στα διάφορα ιδρύματα, φτωχοκομεία, άσυλα κλπ, στέγη, τροφή και φροντίδα θεραπευτικής μορφής. Ένας μεγάλος αριθμός όμως τέτοιων ατόμων κινείται στο χώρο της επαιτείας. Κάτι αντίστοιχο, αλλά προσαρμοσμένο στα μωαμεθανικά θρησκευτικά πρότυπα, συμβαίνει και στον ισλαμικό κόσμο.

Μετά την πτώση της βυζαντινής αυτοκρατορίας και μετά τη φθορά που υπέστησαν τα ισλαμικά χαλιφάτα με την κατάκτησή τους από τους οθωμανούς, δεν μπορεί να μιλήσει κανείς για μέριμνα υπέρ των αναπήρων ατόμων. Η αχανής αυτοκρατορία που κυριάρχησε τόσο επί χριστιανικών, ιουδαϊκών, όσο και επί μωαμεθανικών πληθυσμών ενδιαφέρεται πρωτίστως για τη συλλογή φόρων, σε είδος αλλά κυρίως σε χρήμα, με την οποία προσπαθεί μέχρι τη διάλυσή της να συντηρήσει την ομάδα των περί τον σουλτάνο αξιωματούχων και τον στρατοκρατικό τύπου κατακτητικό της χαρακτήρα.

Από τον 16ο αιώνα στη δυτική Ευρώπη και κάτω από τις επικρατούσες οικονομικοκοινωνικές συνθήκες γίνεται η αρχή του θεσμού που σήμερα ονομάζουμε ειδική αγωγή. Έχει χαρακτήρα καθαρά παροχής κυρίως θεραπευτικής αγωγής και διαπνέεται από τη θρησκευτική αντίληψη παροχής φιλανθρωπίας για τη σωτηρία της ψυχής αυτού. Παρά το γεγονός ότι η πρώτη καταγραμμένη προσπάθεια συστηματικής ειδικής αγωγής είναι αυτή του Peter Jordan το 1533, η συστηματική παροχή ειδικής αγωγής με αποτελέσματα γίνεται μόνο σε άτομα με αισθητηριακές μειονεξίες και συγκεκριμένα με προβλήματα ακοής, όπως θα αναφερθεί λεπτομερέστερα. Εκείνο που θα πρέπει στη συνέχεια να επισημανθεί όμως είναι ότι στα πρώτα αυτά βήματα οι μοναχοί (και διάφοροι θρησκευόμενοι) ήταν αυτοί που σφράγισαν την πορεία της ειδικής αγωγής.

Είναι γνωστό ότι η επικράτηση του φυσιοκρατικού πνεύματος, σε αντίθεση με τον σχολαστικισμό και τον θεοκρατισμό, επέφερε κατά τον 17ο αιώνα ουσιαστικές αλλαγές σ' όλο το φάσμα των ιδεολογικών τάσεων και της επικρατούσας κουλτούρας. Παρά τον ενθουσιασμό που

προκάλεσε το πνεύμα του « Αιμίλιου » του J.J. Rousseau και παρά την επικράτηση των αρχών της γαλλικής επανάστασης σχετικά με τις ελευθερίες του ατόμου, η ειδική αγωγή δεν έπαψε να απέχει από το καθ' αυτό παιδαγωγικό έργο⁵⁷. «Φορώντας άσπρη μπλούζα» συνέχιζε να έχει τη μορφή θεραπευτικής αγωγής, μια και πιστευόταν ότι οι αναπηρίες είναι ασθένειες και συνεπώς χρήζουν ιατρικής παρέμβασης. Είναι η περίοδος όπου ο γιατρός Πινέλ, για πρώτη φορά, ανοίγει στο Παρίσι τα άσυλα, όπου συνωθούνταν ψυχοπαθείς, κωφοί, τυφλοί, ζητιάνοι και κακοποιοί. Βγάζει τις αλυσίδες από τους ψυχοπαθείς, οι οποίοι εισάγονται στα ψυχιατρεία που στοχεύουν όχι στην τιμωρία τους αλλά στην ηθική τους μεταχείριση.

Τον τίτλο του « πατέρα » της θεραπευτικής αγωγής απέσπασε πάλι ένας γιατρός, ο Jean Marie Gaspard Itard δουλεύοντας και παρατηρώντας τον Victor, το « λυκόπαιδο » της Avinion⁵⁸.

Παρ' όλ' αυτά, η επί επιστημονικών βάσεων παρεχόμενη ειδική αγωγή με παιδαγωγικό χαρακτήρα υπήρξε το προϊόν είτε των εμπειρικών παρατηρήσεων όλων όσων ασχολήθηκαν με τα άτομα με αναπηρίες μέσα από το πρίσμα της θεραπευτικής αγωγής είτε, κατά κύριο λόγο, το προϊόν του θεωρητικού και πρακτικού έργου των μεγάλων παιδαγωγών. Ο Pestalozzi, ο Dewey, ο Decroly και η Montessori, μαζί με τους δρόμους που άνοιξε στην ψυχολογία ο S. Freud, υπήρξαν σίγουρα οι θεμελιωτές αυτού που σήμερα αποκαλούμε ειδική αγωγή⁵⁹.

Θέλοντας να οριοθετήσουμε σε γενικές γραμμές τις περιόδους της ειδικής αγωγής κατά τον 20ο αιώνα, θα μπορούσαμε να πούμε ότι αυτές συνοψίζονται στις παρακάτω τρεις⁶⁰:

α. η περίοδος της «κλειστής εκπαίδευσης»

⁵⁷. Bandura. A.(1991), « Self-regulation of motivation through anticipatory and self – reactive mechanisms», στο Dienestbier R.A. (Ed). «Perspectives on motivation», Nebraska Symposium on Motivation, University of Nebraska, Lincoln, vol. 38, p.69

⁵⁸. Κρουσταλάκης. Γ. (1992), «Διαπαιδαγώγηση – Πορεία Ζωής», Ιδίου, Αθήνα

⁵⁹. Περσιάνης. Π., Κουσελίνη. Μ., Κεφάλαια. Μ. (1992), «Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης», Ιδίων, Λευκωσία

⁶⁰. Κρουσταλάκης. Γ. (1994), «Παιδιά με ιδιαίτερες ανάγκες στην οικογένεια και το σχολείο. Ψυχοπαιδαγωγική παρέμβαση για μια συμβουλευτική γονέων και εκπαιδευτικών », Λύχνος, Αθήνα

β. η περίοδος της «ανοιχτής εκπαίδευσης», αλλά σε χωριστό σχολείο ή περίοδος της ομαλοποίησης (normalization)

γ. η περίοδος της ένταξης.

Το ειδικό σχολείο όμως που δημιουργήθηκε, λειτούργησε μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1950 ως σχολείο κατά πολύ υποδεέστερο του γενικού⁶¹. Απότοκο της αντίληψης αυτής υπήρξε η χρήση των ίδιων αναλυτικών προγραμμάτων υποβαθμισμένων και προσαρμοσμένων κατά περίπτωση. Στην ουσία, η πρώτη αυτή περίοδος της « κλειστής εκπαίδευσης » σηματοδότησε την απομάκρυνση των παιδιών με μειονεξίες από το γενικό κορμό της εκπαίδευσης. Δημιούργησε μια ολόκληρη σειρά προκαταλήψεων τις οποίες καλούμαστε να ανατρέψουμε, εάν θέλουμε να μιλούμε για εκπαίδευση μέσα από το θεσμό της ένταξης.

⁶¹. Κρουσταλάκης. Γ. (1993), «Παιδιά με ιδιαίτερες ανάγκες», Ιδίου, Αθήνα

2.1. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η εξέλιξη της ειδικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα ακολούθησε την παρακάτω χρονολογική πορεία:

- 1905** Με πρωτοβουλία του Δ. Βικέλλα προέδρου του συλλόγου προς διάδοση των ωφελίμων βιβλίων ιδρύεται το σωματείο Οίκος Τυφλών.
Πραγματοποιείται η πρώτη προσπάθεια για θεραπεία διαταραχών του λόγου στην παιδική ηλικία από το δάσκαλο Α. Διαμαντάρα.
- 1906** Ιδρύεται στην Καλλιθέα το πρώτο σχολείο τυφλών, στο πλαίσιο του σωματείου Οίκος Τυφλών από την Ε. Λασκαρίδου η οποία δημιουργεί και το ελληνικό σύστημα Braille στηριγμένη στο αντίστοιχο γαλλικό.
- 1917** Ιδρύονται από το ελληνικό κράτος τα πρώτα αναμορφωτικά καταστήματα ανηλίκων για παιδιά με παραπρωματική συμπεριφορά μέχρι 12 ετών.
- 1923** Ιδρύεται το πρώτο σχολείο κωφών στην Καλλιθέα με την επωνυμία Εθνικός Οίκος Κωφαλάλων με πρωτοβουλία της αμερικανικής φιλανθρωπικής οργάνωσης East Relief.
- 1934** Ιδρύεται η σχολή τυφλών κοριτσιών στη Φιλοθέη από την Ε. Λασκαρίδου.
- 1935** Ιδρύεται η Εταιρεία Προστασίας Αναπήρων Παίδων με σκοπό την εκπαίδευση των παιδιών με κινητική αναπηρία.
Αρχίζει για πρώτη φορά η διδασκαλία μαθήματος ειδικής αγωγής. Ο καθηγητής Σ. Καραντινός διδάσκει αγωγή του λόγου στο Μαράσλειο Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης (Μ.Δ.Δ.Ε.).
Χτίζεται με δαπάνες του Χ. Σπηλιόπουλου το Εθνικό Ίδρυμα Κωφαλάλων.
Ιδρύεται το Κέντρο Προστασίας Αναπήρων Παίδων από την ελληνική Εταιρεία Προστασίας Αναπήρων Παίδων με τη βοήθεια του ιδρύματος Near East Foundation με σκοπό την προστασία, θεραπεία και εκπαίδευση των σωματικά ανάπηρων παιδιών.

- 1937** Ιδρύεται το Πρότυπο Ειδικό Σχολείο Αθηνών από τη Ρ. Ιμβριώτη σε συνεργασία με τους Κ. Καλαντζή, Π. Βακαρέλη - Καλαντζή, Λ. Δρόσου Πιστικίδου, Α. Πέρρο, Ε. Κονταράτου - Ρούσσου. Η εργασία της ομάδας κατά την πρώτη φάση λειτουργίας του σχολείου υπήρξε καθοριστική για την ειδική αγωγή των παιδιών με νοητική υστέρηση στη χώρα μας. Παράλληλα, σε απογευματινά φροντιστήρια η Ρ. Ιμβριώτη δίδασκε αγωγή του λόγου σε γονείς. Δυστυχώς το έργο του σχολείου αυτού δε συνεχίστηκε λόγω του παγκοσμίου πολέμου καθώς και του εμφυλίου που επακολούθησε.
- 1945** Ιδρύεται η Ελληνική Εταιρία Προστασίας και Αποκατάστασης Παίδων (ΕΛΕΠΑΠ).
- 1954** Ιδρύεται ο μορφωτικός σύλλογος Αθήναιον από μια ομάδα επιστημόνων οι οποίοι εξαιτίας των πολιτικών τους πεποιθήσεων και των ιδιαίτερων συνθηκών της μετεμφυλιακής περιόδου αδυνατούσαν να εργαστούν στη δημόσια εκπαίδευση. Η ομάδα αυτή που φαίνεται να είναι όχι μόνο επιστημονικά καταρτισμένη αλλά και ενημερωμένη για τις επικρατούσες τάσεις στην Ευρώπη, για την οργάνωση και διάρθρωση των κατάλληλων για την ειδική αγωγή σχολείων καθώς και για τις διαγνωστικές και υποστηρικτικές υπηρεσίες που απαιτούνται, ίδρυσε:
- α. τον πρώτο ιατροπαιδαγωγικό συμβουλευτικό σταθμό
 - β. την Εταιρία Ψυχικής Υγιεινής και Νευροψυχιατρικής του παιδιού.
- 1956** Ιδρύεται ο τομέας ψυχικής υγιεινής από το Βασιλικό Εθνικό Ίδρυμα με πρώτη διευθύντρια την Άννα Πιπινέλη - Ποταμιάνου . Το 1964 μετονομάστηκε σε Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής και Ερευνών.
- 1957** Ιδρύεται η Ελληνική Εταιρεία Ψυχικής Υγιεινής και Νευροψυχιατρικής του παιδιού.
- 1959** Ιδρύεται το πρότυπο ειδικό σχολείο η Αγία Φιλοθέη και λειτουργεί ως ιδιωτικό σχολείο «απροσαρμόστων παιδων» από το Ιανουάριο του 1960 στο Π.Ψυχικό.

- 1960** Ιδρύεται το Ψυχολογικό Κέντρο Βορείου Ελλάδος με σκοπό την παροχή εκπαίδευσης και θεραπευτικής συνδρομής σε παιδιά και εφήβους με νοητική υστέρηση και προβλήματα συμπεριφοράς.
- 1961** Άρχισε να λειτουργεί το τμήμα ειδικής αγωγής για εκπαιδευσίμους στο νευροψυχιατρικό νοσοκομείο Νταού Πεντέλης.
- 1962** Ιδρύεται το κέντρο θεραπευτικής παιδαγωγικής Στουπάθειο από την ένωση γονέων και κηδεμόνων απροσαρμόστων παιδων στο Χαλάνδρι.
- 1964** Άρχισε να λειτουργεί το ίδρυμα προστασίας απροσαρμόστων παιδων η Θεοτόκος.
- 1969** Ιδρύεται το γραφείο ειδικής εκπαίδευσης στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΥΠ.Ε.Π.Θ.) και καλούνται να μετεκπαιδευτούν για την ειδική αγωγή στο Μ.Δ.Δ.Ε. οι πρώτοι 50 δάσκαλοι.
- 1972 – 1973** Ιδρύονται και λειτουργούν τα πρώτα 45 ειδικά σχολεία του ΥΠ.Ε.Π.Θ. για παιδιά με νοητική υστέρηση.
- 1975** Παρατείνεται η μετεκπαίδευση των δασκάλων ειδικής αγωγής από 1 σε 2 έτη.
Κατοχυρώνεται συνταγματικά το δικαίωμα εκπαίδευσης των παιδιών με ΕΙΔ.Ε.Α.
- 1975** Το γραφείο ειδικής εκπαίδευσης του ΥΠΕΠΘ εξελίσσεται σε τμήμα.
- 1976** Καταρτίζεται το πρώτο νομοσχέδιο για την ειδική αγωγή και το τμήμα ειδικής εκπαίδευσης μετεξελίσσεται σε Διεύθυνση ειδικής αγωγής.
- 1979** Ψηφίζεται ο νόμος 963.
- 1981** Ψηφίζεται ο νόμος 1143.
- 1985** Ψηφίζεται ο νόμος 1566.
- 2000** Ψηφίζεται ο νόμος 2817.